

Monsinjorui Alfonsui Svarinskui - 70!

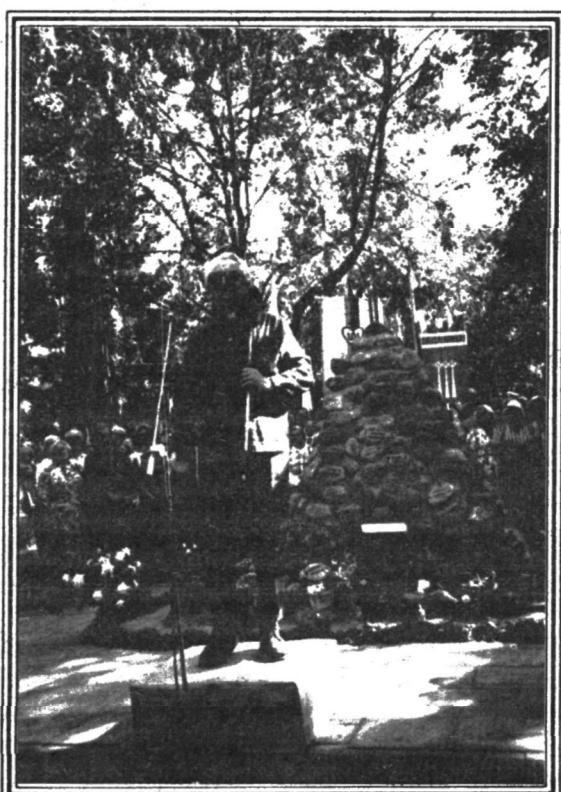
Jo vardas žinomas ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Jubiliato pamoksluose ir kalbose Dievo žodis visada siejamas su doros, lietuviybės ir valstybingumo idėjomis. Kunigo Alfonso Svarinsko pilietinė pozicija nuosekli ir tvirta, niekam nekelianti abejonių. Reikia stebėti Monsinjoro energija ir sveiku optimizmu- ilgi persekiojimų, lagerio vargų ir patyčių metai tik užgrūdino valią. Sovietmetis visus veikė ir formavo mąstyseną- vieni patogiai pristaikė prie moralės deformaciją, kiti laikėsi neutralios laukimo pozicijos, treti grūdinosi ideologinėje kovoje. "Siberie lietuviai susirinkdavo ir imdavo giedoti Lietuvos himną. Bolševikai mus vėl pasodino ir teisė kaip ypatingai pavojingus recidyvistus. Jiems aiškindavome, kad tas, kas myli Tėvynę, negali būti recidyvistas. Tėvynės meilė ne nusikaltimas, o dorybė! Bolševikai šito suprasti nepajėgė ar negalėjo: jei myli Maskvą- gerai, jei Vilniu- esi nusikaltelis",- kalbėjo Jubiliatas "Bažnyčios kronikos" gimtinėje- Gerdašiuose, minint kun. P. Adomaičio kunigavimo 60-metį. Kova už mūsų laisvą, dorovingą, orą ir pasituriuntį gyvenimą Nepriklausomoje Lietuvoje dar nesibaigė. Gerbiamam Monsinjorui Alfonsui linkime sveikatos ir Viešpaties palaimos darbuojantis Kristaus vynuogyne ir mūsų atgimusios Tėvynės gerovės varden.

Mielasis, gerbiamasis mūsų likimo broli monsinjore Alfonsai Svarinskai

Iš visos širdies sveikiname Jus 70-ies metų jubiliejaus proga ir linkime geros nuotaikos, neblėstančios energetijos, sveikatos ir vilčių išsispildymo!

*Visų žulago broliu, LPKTS nariu, visų darbuotojų ir rėmėjų vardu
Antanas LUKŠA*

Lietuvos Politinių kalinių ir tremtinių sajungos skyriams

Prieš rinkimus suaktyvėjo politinė veikla. Partijos stengiasi išsikovoti sau daugiau vietų savivaldybių tarybose. Politinė kova gerai, jeigu kovoja įteisėtomis priemonėmis.

Pastaruoju metu bandoma ardyti mūsų Sajungai kitų partijų naudai. Griebiamasi melo, šmeižto, šantažo, apgaulės. Tai negarbingi, o dažnai ir nusikalstami kovos metodai. Kai kurie asmenys bandė mus skaldyti (kas buvo labai naudinga komunistams), bet išsisklaidė, nieko nenuveikė Tėvynei, nes jų tikslai buvo kiti.

Šiuo metu padažnėjo neteisėtų kvietimų, raginimų dalyvauti kitose organizacijose ar visiems skyriams prisijungti prie naujai kuriamos organizacijos. Tokia organizacija, jei ji bus įkurta, negalės savarankiškai dalyvauti politinėje veikloje ir bus panaujota kitų partijų politiniams tikslams įgyvendinti.

Kviečiu Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos narius nedalyvauti veikloje, kuri kenkia mūsų Sajungai ir skaldo ją.

Lietuvos Politinių kalinių ir tremtinių sajungos prezidentas B. Gajauskas

Grižau viltingai nusiteikęs

Pernai į Lietuvą buvo atvykęs ižymus lietuvių išeivijos žurnalistas Vilius Bražėnas. Spalio 4d. svečias lankėsi ir "Tremtinio" redakcijoje (žr. "Tremtinys" Nr.26, 94 10 14). Per tris numerius spausdinta V.Bražėno kalba, pavadinta "Kas griauna tautines valstybes". Šiemet gautame laiške V.Bražėnas rašo apie atgarsius į jo kalbas ir straipsnius, kuriuose skaitytojai radę "ginčytinų teiginį". "Kalbant apie spėliojimus (kas būtų, jeigu...) galima, žinoma, pasiginčyti. Jeigu turima mintyje istorija bei faktas paremti teigimai, man sunku žinoti, ar čia kaltas buvo laiko trūkumas, ar mano nesugebėjimas įtikinamai panaudoti faktus... Gal kas nurodys spragas "Tremtinyje", kuriam aš esu ypač dėkingas už mano kalbos Kaune išspausdinimą. Norisi Jums pasakyti, kad grįžau viltingai nusiteikęs tautos ateitimi, kiek tai priklausys nuo pačių lietuvių. Visur užtikau kietų, užgrūdintų, ryžtingų patriotų branduolių. Tik gaila, kad nebuvu laiko aptarti taktikos, kaip išnaujoti ne tik laimėjimus, bet, kur galima, ir pralaimėjimus, pakeliui į laimėjimus ateityje. Ir JAV dešinieji daugiausia kovojo į prieš įsitvirtinusius JAV valdančiosios klasės kairiuosius. Teko išgyventi daugiau pralaimėjimų, negu laimėjimų,"- samprotauja žurnalistas.

Paulius DEMIKIS

Trumpai apie įvykius

■ Tarptautinės planuotos tėvystės federacijos (IPPF) veikla Lietuvoje susilaikia prieštarinę vertinimų. Marijonų vienuolių Lietuvos provincijolas kun. Pranciškus Račiūnas, keliolika metų varges ir kentės sovietų lageriuose, rašo, kad "tautos jėga, kaip liudija istorija, pasireiškia ne tiek jos ginklų pajégumu, auksso fondų gaušumu, tankiu mokyklų bei ligoninių tinklu, jos pramonės ir ekonomikos stiprumu, kiek jos narių dorovingumu, susiklausymu, pasiaukojimu bendram labui, giliu religiniu ir tautiniu sąmoningumu". IPPF veikla, šio garbaus kunigo ir daugelio kitų visuomenės veikėjų nuomone, kertasi su krikščioniškosios dorovės principais. Šia tema plăčiai diskutuojama.

■ Sausio 15d. mirė evangelikų liuterionų vyskupas Jonas Viktoras Kalvanas. Velionis visą savo gyvenimą tūpinosi Bažnyčios, švietimo, kultūros reikalais. Vyskupas J.Kalvanas palaidotas Tauragėje sausio 18d.

■ Grupė pasipriešinimo dalyvių, politinių kalinių ir tremtinių paskelbė Manifestą, kuriuo ragina burtis į "visuomeninį patriotinį sambūrį, ginančių tautos ir kartu savo narių interesus", kviečia vienyti. Steigiamoji konferencija įvyks sausio 28d. Vilniuje.

■ Artėjant savivaldybių rinkimams padaugėjo mėginimų kurti naujas partijas. "Himno" ar "Santarvės" partija žada vienyti visus Lietuvos žmones, nes nebus "nei kairės, nei dešinės" (iniciatorių žodžiais tariant). Partijos įsteigti nepavyko nesusirinko įregistruinui reikalingi keturi šimtai žmonių.

Mėginta įsteigti ir vienos lyties politinę partiją, nepaisant į ją stojančių asmenų politinių įsitikinimų. Kaip šie du vienas kitam prieštaraujantys kriterijai suderinami programoje- nėra aišku. Moterų partijos (pasak vieno aštrialiežuvio, "sijono partijos") įkurti nepavyko dėl tos pačios priežasties- vėlgi nesusirinko 400 moterų.

■ Rusijai padaryta išimtis- jai netakmos nuo sausio 1d. įsigaliojusios tranzito taisykles, nors Premjeras A.Šleževičius daug kartų viešai tvirtino, kad taisykles universalios ir niekam jokių išimčių nebus. Rusijai kur kas patogesnės "vokiškos" taisykles, galiojusios tranzitui iš Vokietijos įvedamos sovietų (Rusijos) kariuomenės. Nors Vokietijoje jau nėra ne vieno Rusijos kareivio, bet taisykles galios ištisus 1995 metus. Matyt,

(nukelta į 2 psl.)

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Trumpai apie Įvykius

(atkelta iš 1 psl.)

jei Mozambikas pareikš norą per Lietuvą pervažti porą "berdankų" į Madagaskarą, bus tikrai taikomos universalios taisyklės, ir Premjero autoritetas bus nors iš dalies išgelbėtas.

■ Antivalstybinės organizacijos "Jedinstvo" lyderis V.Ivanovas ir dar trys jo sėbrai VRM Migracijos departamento sprendimui sausio 22d. turėjo išvykti iš Lietuvos arba būti deportuoti. To neįvyko. Po Rusijos oficialiųjų valstybės institucijų demaršų staigiai padaugėjo šių Lietuvos valstybingumo priešininkų užtarėjų net Seime. Seimo pirmmininkas Č.Juršėnas, LDDP (buv.TSKP-LKP) frakcijos vicepirmininkas J.Karosas, Seimo narys M.Stakvilevičius jau abejoja, ar reikia tuos asmenis išsiusti iš Lietuvos. Pasiūlymų apdovanoti V.Ivanovą ir kitus žymius jedinstveninkus neprikausomos Lietuvos ordinais dar negauta.

Itin blogas ženklas Lietuvai

Sausio 16d. Tėvynės Sąjungos (Lietuvos Konservatorijos) pirmininkas prof.V.Landsbergis paskelbė pareiškimą dėl Lenkijos ketinimo sustiprinti siejas su Lietuva gynybą.

Pareiškime rašoma: "Lenkijos Vyriausybė ketina dislokuoti savo kariuomenės dalinį prie pat sienos su Lietuva. Gynybos prasme tai sunku sup-

rasti, nes Lietuva niekam iš kaimynų negrēsminga, o Lenkija visai netoli sienos, Suvalkų mieste, jau ir dabar nuolatos laiko nemažą įgulą. Nesinori manyti, jog tuo rodomas nepasitikėjimas Lietuva arba nedraugišumas jai, siekiant kokios nors itamos. Tačiau labai gali būti, jog Lenkija realiai vertina Lietuvos Vyriausybės ketinimą pasirašyti karinio tranzito sutartį su Rusija ir traktuos savo valstybinę sieną su Lietuva kaip Rusijos (taip pat NVS) karinių strateginių interesų bei veiksmų zonos numatomą ribą. Toks padėties vertinimas ir Lenkijos gynybinis pasirengimas Lietuvali būtų ne tik itin blogas ženklas, bet, tolydžio agresyvėjant Rusijos politikai, ir perspėjantis."

Sausio 18d. Lietuvos URM paskelbė, kad "jsigiliojo dižiausio palankumo prekybos režimas "tarp Lietuvos ir Rusijos, Lietuvos ambasadorius Rusijoje R.Kozyrovičius įteikė Rusijos URM notą, kuria pranešama, kad Lietuvos Vyriausybė pratęsė esamos karinio tranzito tvarkos galiojimą per Lietuvą visiems metams. Premjeras A.Šleževičius ne kartą yra viešai pareiškęs, kad nuo sausio 1d. jsigilio naujos bendros visoms valstybėms tranzito per Lietuvą taisykles. Opozicijos vadovas prof.V.Landsbergis tokį Vyriausybės aktą pavadino keleriopa apgavyste, nes buvo apgauta ir pati Vyriausybė, ir politinės partijos, ir derybų su Rusija delegacija, ir visi Lietuvos žmonės.

Parangė Edmundas SIMANAITIS

Pagaliau "pergalingoji" Rusijos armija Grozne ant prezidento rūmų griuvėsių iškėlė trečiosios okupacijos vėliavą, bej kruvini mūšiai tebesitėsia. Čečénijos Respublikos herbo centre išsidauš ir budraus gulinčio vilko siluetas. Jis visada pasirengęs ginti savo laisvę.

Nenuiltantis Seimo narys A.Endriukaitis Lietuvos ir Čečénijos tarpparlamentinių ryšių grupės vardu kreipėsi į Estijos Respublikos prezidentą Lenartą Merj, prašydamas apvarstyti galimybę pripažinti Čečénijos Respubliką. Sausio 6d. parlamentaras nusiuntė oficialų paklausimą šalies Premjerui dėl "bombų, vežamų per Lietuvą čečenams žudyti". Sausio 9d. A.Endriukaitis nusiuntė raštus Vengrijos, Italijos ir Šveicarijos vyriausybėms, kuriuose rašoma, kad "daibartinis genocidinis Rusijos valstybės požiūris į mažą, drąsią ir garbingą tautą... nepalieka jokios moralinės ir praktiškos galimybės čečenų tautai būti vienoje valstybėje su Rusija". Sausio 10d. šis Seimo narys rašo Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Organizacijos (ESBO) Nuolatinės tarybos vykdama-

Gulinčio vilko jėgos šaltinis

jam sekretoriui Išvanui Djarmati, išpėdamas, kad "trečiasis genocidas čečenų tautai gali būti paskutinis. Nė vienas politikas negali būti abejingas tautos tragedijai". Sausio 11d. išsiūstas laiškas ESBO Vyriausiam komisarui žmogaus teisėms ir tautinėms mažumoms ponui Max van der Stoel: "Rusija kariauja kolonijinį karą... Kreipiūsi į Jus, prašydamas nedelsiant vykti į Čečeniją ir padėti čečenams apginti savo tautos apsisprendimo teise, o pirmiausia žmogaus teises". Sausio 12d. net 52 Seimo nariai kreipėsi į Jungtinių Tautų Organizacijos Vyriausiam žmogaus teisių komisarą poną Jose Ayala Lasso, primytinai prašydami "skubiai vykti į Čečeniją padėties įvertinti ir padėti tautai įgyvendinti savo apsisprendimo teisę". Sausio 16d. A.Endriukaitis rašo Vokietijos Federacinių Respublikos Prezidentui Romanui Hercogui, kancleriu Helmutui Kohliui, Užsienio reikalų ministriui Klausui Kinkelui, pri-

mindamas čečenų priesinimosi bolševikinei Rusijai istoriją ir klausdamas, ar "gali Vokietija pripažinti Čečénijos Respubliką ir šitaip padėti čečenų tautai įgyvendinti tautos apsisprendimo teisę?"

Rusijos generalai atsisakė tartis su prezidentu Dudajevu dėl kovos veiksmų nutraukimo. Vakarų diplomatiškai jau priversta įširginti naikinamos tautos pagalbos šauksmą, bet jos veiksmai nėra pakankamai ryžtingi, kad priverstų Rusiją nutraukti kolonijinį karą. Rusijos nusikaltimus dar labiau paryškina gerai liečiaviams pažistamo akademiko A.Sacharovo pasekėjo, demokratijos ir žmogaus teisių gynėjo S.Kovaliovą balsas. Čečénijos prezidentas Dudajevas pasiliuko sugriautame Grozne ir tebevadovauja kovai su agresoriaus kariauna.

Sausio 23d. kalbėdamas per Lietuvos radiją, Prezidentas A.Brazauskas pasakė, kad "Čečénijoje karo mašina pridaro kančią ir vargo žmonėms, ko mes niekada nedarysim". Ar reikia tokį pasakymą suprasti kaip išankstini pasirengimą agresijos atveju kapituliuoti?

Padoresnis bedievis nieko nežudydavo

Mūsų laikraštis sausio 20d. nuryje apraše "karališkąjį medžioklę" per Kūčias, kuriuoje dalyvavo Prezidentas, Premjeras ir nemaža svita "vadų ir vadukų". Medžioklės plotas buvo sau-gomas automatais ginkluotų Lietuvos kariuomenės kareivių. Iš šių šaunių aukščiausios valdžios pramogą sureagavo Seimo nariai A.Stasiškis, A.Patackas, I.Uždavinyis, R.Hofertienė, E.Kunevičienė, A.Kubilius, V.Aleknaite, S.Pečeliūnas, B.Gajauskas, V.Briedienė, V.Petrauskas, P.Jakučionis ir J.Listavičius. Sausio 16d. jie nusiuntė oficialų paklausimą Ministriui Pirmininkui A.Sleževičiui, kuriame prašoma paaiškinti, ar "toks poelgis yra etiškas ir ar tinkamas

valstybės vadovams", nes "senesni žmonės paliudyti, kad padoresnis bedievis Kūčių dieną nieko nežudydavo". Parlamentarai principinguojiems rūpi ne tik Valstybės vadovų moralinės nuostatos, bet ir finansinis bei teisinis "karališkosios" pramogos aspektas. Jie prašo pranešti, "iek ši medžioklė kainavo (taip pat nurodyti lėšų šaltinių ir biudžeto straipsnį) ir pasakyti, kokiu teisiniu pagrindu (įstatymu, nutarimu, potvariku) remiantis ir kieno įsakymu medžioklėje dalyvavo kariškiai? Ar reguliariosios kariuomenės, išlaikomos iš Lietuvos piliečių mokesčių, naudojimas tokiose medžioklėse neprieštarauja Lietuvos Respublikos įstatymams?"

Pastaruoji aplinkybė piliecius turėtų sudominti dar vienu aspektu: kas saugojo medžioklės plotą Kaišiadorių rajone: kariuomenė, "Geležinio vilko" bataliono kariai ar vidaus tarnybos (NKVD- MVD analogas Lietuvoje, saugantis kalėjimus) kareiviai? Tai išsiaiškinus, vertėtų įširginti viešus kariuomenės vado generolo J.Andriškevičiaus ar SKAT vado plk.ltn. A.Pociaus paaiškinimus. Vidaus tarnybos dalinių paskirtis iki šiol įtartinai neaiški ir todėl slepianti pavojų visuomenei. Ji gali būti naudota ne tik kalėjimui ir ne tik "karališkųjų" medžioklės plotų apsaugai. Tautos atmintis dar kraujuoja sovietmečio represijomis ir jokia tuščiaiabystė apie santarvę jos nenuslopins.

Dešiniųjų bendradarbiavimo galimybės ar būtinybė?

(Komunikatas)

Sausio 14-15d. Druskininkuose įvyko pasitarimas "Dešiniųjų partijų bendradarbiavimas: priešaidos, problemos, perspektyvos", kuriame dalyvavo parlamentinių partijų Demokratų, Krikščionių demokratų, Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos, Lietuvų Tautininkų sąjungos ir Tėvynės Sąjungos (Lietuvos konservatorių)- vadovai, išeivijos atstovai.

Pasitarimo dalyviai pasikeitė nuomoniems apie politinę padėtį Lietuvoje, aptarė dešiniųjų partijų bendradarbiavimo galimybės ir formas, partijų taktiką savivaldybių rinkimuose. Susitaro pasitarimą pratęsti.

1995m. sausis

TRIMIENYS

Nr. 4 (145)

3

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Ar ištikimybė viršininkui-darbuotojo pareiga?

Lietuvos GGRT centro generalinis direktorius V.Skuodis 1994m. gruodžio 29d. raštu Nr.314 pranešė centro darbuotojui archyvistui E.R.Stancikui, kad šiam perpus sumažinta atlyginimo priemoka: užuot gačęs 40 proc. priedą, dabar gaus tik 20 proc., nes "pakartotinai pasiūlius parašu patvirtinti savo lojalumą, dabartiniam Jūsų skyriaus vadovui, tai padaryti Jūs atsisakete". E.R.Stancikas parodė raštą Seimo nariams, o šie sausio 16d. pateikė paklausimą Seimo pirmininkui Č.Juršenui ir Premjerui A.Šleževičiui, prašydami paaiškinti, ar "reikalavimas darbuotojui raistiškai patvirtinti lojalumą savo viršininkui neprieštarauja įstaymams bei valstybės pareigūnų etikai?" Maža to, dvylika tautos atstovų klausia, ar

"V.Skuodis yra tinkamas užimamoms pareigoms eiti?" Mat LGGRT centro vadovas skiriama Vyriausybės vadovo teikimu ir Seimo nutarimu.

Reikia paklausti paties ponu E.R.Stancikui, ar ne juoda katė kelią perbėgo. Susirandu jį dulktuose KGB pastato koridoriuose.

Pone E.R.Stancikai, ar nebuvo kokių konfliktų tarp Jūs ir generalinio direktoriaus V.Skuodžio, pavyzdžiu, dėl darbo, dėl drausmės?

Su ponu V.Skuodžiu jokių konfliktų niekada neturėjau.

Tad kuo pasireiškė Jūsų lojalumas viršininkui?

Rudenį, gal spalio mėnesį V.Skuodis sukvietė buvusius Centro darbuotojus į M.Mažvydo bibliotekos salę ir ten visų paprše raistiškai pareikšti sa-

Parengė Edmundas SIMANAITIS

vo lojalumą jau paskirtam mūsų grupės vadovui Brandišauskui. Kelii darbuotojai pasirašė, o mes, septyni žmonės, nepasirašėme, sakydami, kad to reikalauti neetiška. Bet žodžiu patvirtinome, kad nepriestaraujame Brandišausko paskyrimui grupės vadovu.

Po kokių tekstu Jūs nepasirašėte?

Tekstas buvo maždaug toks: mes sutinkame, kad po-

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Valdžia nori atimti namus iš savininkų

Sausio 5d. Lietuvos Respublikos namų ir sklypų savininkų sąjungos pirmininko pirmasis pavaduotojas V.Černius raštu kreipėsi į Seimo narius konservatorius, konservatorių partijos vadovus ir "Lietuvos aido" redaktorių. Rašte teigama, kad atėjusi į valdžią LDDP išplėtojo plačią propagandą ir kreipia visų valstybės institucijų veikla taip, kad namai nebūtų gražinti savininkams, o jau sugražinti būtų atimti. Pradėti masiniai teisinių procesai prieš savininkus: valstybė, nebūdama savininkė, vėl nori atimti namus iš savininkų. Taip siekiama įteisinti nacionalizaciją... Nuostata į nuosavybės gražinimą atskleidžia požiūrį į nepriklausomą Lietuvą kaip laikmuo popierėlis".

Rašto autorius savo teiginius iliustruoja jau mirusio kaukiečio, buvusio politinio kalino V.Kuzmino sovietų nacionalizuoto namo Žaliakalnyje istoriją, kurią apraše A.Ostaševičienė ("Lietuvos aidas" Nr.253, 1994 12 28), "supainiodama akcentus".

nas Brandišauskas būtų mūsų skyriaus ar grupės vadovu.

Ar dėl tokio veiksmo teisėtumo su juristais nesikonsultavote?

Nesikonsultavome, bet

manėme, kad neetiška reikalaudė tokio pasirašymo iš Centro darbuotojų. Visiems nepasirašiusiems V.Skuodis daugiau ar mažiau sumažino atlyginimą.

Vos spėjo maestro ir Beatričė kiek apšilti ir užkasti, žiūrime - nuo Garliavos plento atėga būrys vyru.

Bégame į gatvę - ogi tai mūsų choristai, per lietu įveikė maratoną - 22 kilometrus!...

Pagaliau lietus apstojo, žmonės rinkosi į salę. Apdžiūvo ir artistai. Koncertas jau prasidėjo, bet man rūpi transportas - negi vėl į Kauną arkliais?

Išiunčiau žmones pas miestelio gyventojus - gal kas turi automobilį. Sugrižę pranešė, kad mašina yra, bet už pinigus neveža: duok kilą sviesto, tai nuveš. Kiek sviesi turėjom, su žmona atidavėme sumuštiniams tepti. Kur dabar gausi?

Nuskubu pas senutę Žilinskienę. Ta išgelbėjo.

Taip ir prabėgio jau visą koncertą...

Choristams viršaitis davė šiaudų priklotą pastotę ilgom "drobynem", choristai iš Veiverių išvažiavo su daina.

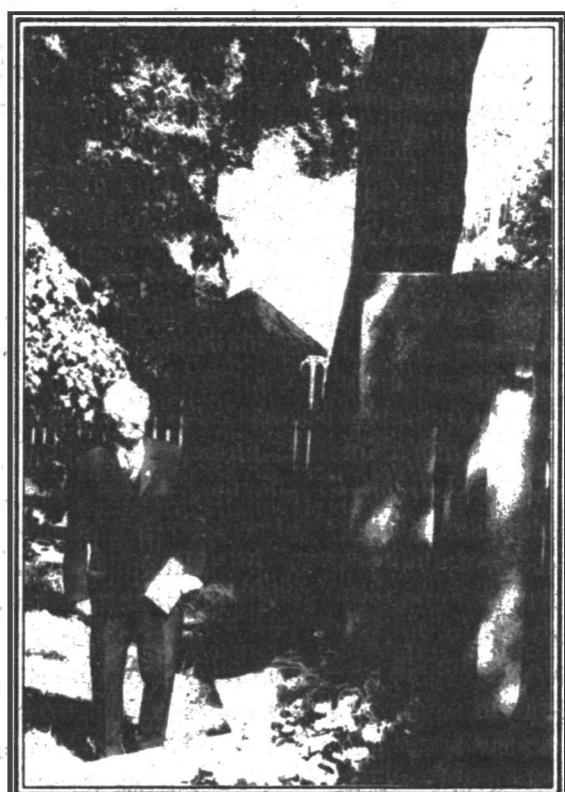
Už bilietus surinktus pinigus - 300 markių - atidaviau prof. B.Dvarionui. Jis buvo labai patenkintas. Atsisveikindamas bučiavo ir vis kartojo:

- Ar tamsta pašto viršininkas? Brolyti, gelbék, tik ne mane, o Beatričė - jos visai perlyti drabuželiai, net ir apatiniai...

Išbėgęs prie vežimo ir paramės ją susigūžusią po lietisargiu ant šlapią šiaudų, sutrikau. Tekinas grižau į butą ir skambiniu telefonu gailestingajai seselei Marcelikei Matijošaitytei (dabar ji gyvena Australijoje).

Stanislovas ANDRIUŠIS

Juragiai, Kauno raj.

Romualdo ŠPOKO nuotrauka

S.Andriušis Veiverių bažnyčios šventoriuje 1992m.

ti, nes koncertais ir mieste ėmė mažiau domėtis.

Tada mieste gyvenančių kultūros puoselėtojų akys atsigrėžė į provinciją. Tada dirbau Veiveriuose pašto viršininku. Vieną dieną man telefonu paskambino prof.Balys Dvarionas: "Tikriausiai tams-

man neatsakė, tiktais pabėdojo, kad sunkus laikai, ir patarė pakalbėti su tamsta, tai ir paskambinau"... O aš sakau: "Ačiū, pone profesoriau, kad teiksites Veiverius aplankytis. Mums- veiveriečiams- didelė garbė jūsų koncertas. Duodu garbės žodį, kad labai lauksi-

me". O profesorius paskatinės dar siūlo ir vyrų chorą dešimt ar dvylika žmonių - atsi- vežti.

Surengėme pas viršaitį paskitarimą. Prašau Juozapą Tulauską (viršaitį) man patalkinti. Apgalvota, kas parveš ir nuveš artistus. Dar kauliju viršaičio: "Gal galėtum gauti kortelių degtinei- choristams pavažinti?..."

Prisipažinsiu, kad išgirdės iš profesoriaus apie chorą, aš net išsižiojau, bet jau buvau davęs garbės žodį, kad viskuo pasirūpinsi.

Koncerto diena artėjo. Kauno spaustuvėje buvo išpausdinti skelbimai, per pašto agentūras išklijuota keturių parapijose. Choristams pavaišinti pasirūpinau gero "Baueršnaps". Sunkiausias dalykas - visus pamaitinti. Ačiū Dievui, dėl maisto produktų žmona nesipriešino.

Artėjo koncerto diena. Duona iškepta, kumpis verda. "Baueršnaps" atvežtas. Liko išplauti grindys ir užkelti ant scenos pianinas. Šeštadieniu liko paruošti sumušiniai, pasirūpinti gėlių.

Šeštadienį pradėjo lynoti, o naktį ir visai prapliupo.

Dar iš vakaro viršaitis Tulauskas įpareigojo veiveriškį ūkininką Ambrazevičių sek-madienio ryta, apie 10 val.būti Kaune, Kešučio g. ir pasiūmė artistus.

UŽSIEJIENIAI APIE MŪS

Kas tremtinius pradėjo vadinti egzodais?

Sovietų okupuotoje Lietuvoje persikiota, niekinta lietuvių kalba. Padėtis kažin ar pagerėjo po 1990 kovo 11d. lietuvių spudoje kemšami, siūlomi, vartojami svetimų kalbų žodžiai, pajairinami lietuviškomis galūnėmis- kaip cirke šunys su dekoratyvine arklio uodega, vištose sparnais, kriukės snukučiu.

Užsienyje gyvenantys lietuvių gal kiek taisyklingiau rašo, kalba. Be

Lucko suvažiavime 1429 metais Vokietijos imperatorius Zigmantas pažadėjo Vytautui Didžiajam atsiųsti karaliaus karūną, taip pat Vytauto žmonai Julijonai karalienės karūną.

Vytautas karūnavimui pasirinko 1430 metų rugėjo 4 dieną. Lenkijos karaliui (lietuviui) Jogailai grįžus į Lenkiją, lenkų didikai, ypač vyskupas Zbignev Olesnicki, nesutiko, kad Vytautas būtų karūnuotas Lietuvos karaliumi.

Lenkai pasiuntė savo kariuomenės dalinius sulaikyti iš Vokietijos į Lietuvą siunčiamas Vytautui ir jo žmonai karališkas karūnas. Pasiuntinius ir palydovus, vykusius su karūnomis,

klaidų gyvenimo nėra.

Paskutiniaisiais metais užsienyje gyvenantys lietuvių "nukalė" žodį *egzodas*. Kas tai per sutvėrimas? Gal iš Brazilijos džiunglių atvežta žolė, gal eskimų pagauta žuvis, slypėjusi po ledų, gal Ruandoje ar kitur Afrikoje nuo medžio šakos nukritęs paukštis? Šio žodžio nėra "Dabartinės lietuvių kalbos žodyne" (Vilnius, 1972m.).

Ar tik nuostabuji "egzodą" nebus

ipiršęs Lituanistikos institutas, Čikagoje, 1992m. išleidęs storą, kietais viršeliais knygą "Lietuvių egzodo literatūra 1945-1990". Knygoje daugybė pavardžių- visi egzdai, nė vieno tremtinio...

Knygos aptarėjai, garsingai išaukštinę prabangų leidinį, kažin kaip išvengė kritiško žodžio "egzodui". Skaityojai, linkę sekti išminčiais, beveik visuotinai priėmė "egzodą". Kaip žavu, kaip nuostabiai turiname lietuvių kalbą įkarštis neatvēsta. "Draugo" Nr.232 (1994 lapkričio 30) spausdintas A.Š. straipsnis "Bendruomenės darbuotojų suvažiavimas". Rašo apie Vokietijoje, Romuvos sodyboje Hiute-

tenfelde skaitytus pranešimus ir kitą. Ten Lietuvių kultūros instituto pirmininkas Vincas Bartusevičius irgi be "egzodo" neišsivertė.

"Po pietų į salę susirinko jau beveik 100 žmonių išklausyti Vinco Bartusevičiaus paskaitos: "50 metų didžiajam lietuvių egzodui-1944-1994". Pasakininkas nekalbėjo apie lietuvių trėminius į Rytus, o tik apie pabėgelius į Vakarus."

Tremtinio nebuvo, nors aš esu ne egzodas, o tremtinys.

Algirdas GUSTAITIS
Los Andželas
Iš "Draugo" (Nr.244, 94 12 06)

lenkai sulaiké, karūnas atėmė.

Tada Vytautas žadėjo karūnas pagaminti Vilniuje, o imperatorius Zigmantas turėjo kitaip kelias atsiusti kilminguosių raštus. Vytauto ir jo žmonos karūnavimas turėjo įvykti 1430 metų lapkričio 8d. Lietuvos priešams lenkams tai irgi nepatiko, nes Lietuva būtų atskira karalija, didesnė ir galingesnė už Lenkiją.

Nepriklausomoje Lietuvoje, prieš karą, 1938-1939 metais per dieną valgiui užteko vieno litu. Palyginus tų laikų kainas ir dabartines, šiandien žmonės Lietuvoje turėtų gauti 9,5 Lt per dieną.

Politinės organizacijos ir opozicinės partijos, jų Seimo nariai turėtų pareikšti savo nuomonę dėl paprastų

Tačiau Vytautas Didysis jodamas nukritęs nuo arklio ir netrukus, 1430 spalio 27, mirė. Tikroji mirties priežastis nežinoma. Yra tvirtinančių, kad Vytautas buvęs nunuodytas. (Constantine R.Jurgela, History of the Lithuanian Nation, p.179, New York, 1948).

Didžiajai Lietuvos valstybę mūsų tautos priešai stengesi sunaikinti.

Lietuvai reikia stengtis atgauti Lenkijos pavogtas Vytauto Didžiojo ir jo žmonos Julijono karališkās karūnas, kurios laikomos Krokuvos muziejuje. Karališkos karūnos nuotrauką spausdinai leidinyje "Dniepro upė ir aplinka nuo prieškristinių laikų", p.229, kurį išleido "Raštja" Vilniuje 1991m. (spausdinta Klaipedoje).

Laikas Vytautui Didžiajam grąžinti ne tik karališkąją karūną, bet ir karaliaus vardą Gediminas ir kai kurie kiti Lietuvos valdovai vadinosi ir buvo vadinami karaliais.

Algirdas GUSTAITIS
Los Andželas
Iš "Dirvos" (Nr.50, 94 12 29)

tikėtis, bet kad ir opozicijos Seimo nariai "vargsta" imdami aukštą algas. Vieni guodžiasi, kad tokis Seimo nutarimas, kiti pasiteisina, kad gaunant mažesnę algą čia neapsimokėtų dirbtis, nes dirbdami pagal savo profesiją gautų daugiau...

"Lietuvos aidas" rašo, kad Seimas pakelė jo Ekscelensijos atlyginimą.

"Sustokim į darbą už mylimą šalį..."

Prezidento alga būsanti 4650 Lt (nedukart padidinta, kaip skelbė ELTA, o keturiskart). 1317 Lt kas mėnesį gaus Vyriausybės kanceliarijos darbuotojai, 1217- Valstybės kontrolės pareigūnai, o mokslo įstaigų darbuotojų atlyginimai- nuo 220 iki 235 Lt. Čia, atrodo, nesunku suskaičiuoti, kad 4650 Lt padalijus iš 12 bus 387,5 Lt. Vadinas, tie vargšai mokslo, meno darbuotojai per mėnesį vidutiniškai turėtų gauti 387,5 Lt. Idomu, kaip skaičiavo Seimas ar statistikos departamentas? Aišku, Prezidentas atjaučia tuos neturtelius, bet ir nemato didelio skirtumo tarp "minimalaus gyvenimo lygio"- 60 Lt ir savo algos- 4650 Lt... Kai kas net bando už jausti mūsų prezidentą, esą jis- neturtingiausias prezidentas visame pasaulyje.

Lietuvos žmonių- mokslininkų, mokytojų, gydytojų, menininkų atlyginimų, pensijų, turėtų parodyti žmonėms, kad rūpinasi jais. Argi Seimo nariams nepakaktų 1,5 karto didesnės algos už vidutinį mėnesinį darbo užmokesčį? Juk dauguma Seimo narių pagal išsimokslinimą niekur kitur netinka- tik ginčytis ligi įsikarščiavimo, kad plikės raudonuočių ir ūsai drebėtu.

Grįžę iš Lietuvos sako: "Lietuvoje dauguma žmonių jaučiasi esą nuskriausti, apleisti, nepakankamai informuojami apie LDDP valdžios "mandrybes", palikti Dievo valiai merdėtinei gyventi, nei mirti badu". Žmonės viskuo nusivyle, sako, jog visos partijos esančios tokios pačios.

Didžiausios Lietuvos partijos

Krikščionių demokratų, Tėvynės Sąjunga, Tautininkų partija (išskyrus LDDP) yra savo programomis labai artimos (išskyrus smulkius, neesminių klausimus). Visos jos turėtų per ateinančius rinkimus eiti vienu, bendrasarašu. Matome, kas atsitiko per ankstesnius Seimo rinkimus, kai partijos kandidatavo pavieniai. KGB, 70 metų valdžiusi SSRS, puikiai supranta, kaip patraukti žmones į savo pusę. Taip ir LDDP patraukė kaimą ir naujai iškeitus ūkininkus (kurie vėliau gavo tik "špygą") ir kunigus. Pastaruju nesikišimo politika iš dalies kalta dėl to, kad Lietuva pateko į neišbrendamą pelkę.

Politinės partijos pirmiausia turėtų siekti žmonių ir valstybės gerovės, o ne asmeninės naudos ir garbės. Tada Lietuva grįžtų į savo žydėjimo laikus. Sekant Lietuvos spaudą, kartais atrodo, kad politinės partijos laukia tų laikų, kad žmonės, pasisotinę LDDP "mandrybių", patys ateis balsuoti už juos, nors jie ir nepaaiškins savo planų nei įsipareigojimų. Bet šito reikėtų labai ilgai laukti. Tokių dienų šiu dienų opozicija nesulaiks, o Lietuva dar kelias dešimtis metų bus skurdžią tėvynę. Politinės partijos turėtų stengtis gyventi pagal Maironio žodžius, ne vien tik deklamuoti: "Sustokim į darbą už mylimą šalį..."

Juozas ULECKAS
Torontas

Žinokime savają vertę

I Medziukas "Drauge" skundžiasi, kad lenkai mus vis kritikuoją (gruodžio 6d., "Lenkams niekaip neįtiksi me"). Aš nemanau, kad sveika ir teisinga kritika būtų negeistina. Neaugi bijome išgirsti karčią tiesą? Lietuvėje krautuvėse ir turguose dešros tikrai nėra sveikos. Tikėkimės, kad tarptautinė (nors ir lenku) kritika paskatins Lietuvos vyriausybę sustiprinti maisto produkto gamybos priežiūrą. Juk Lietuvos gyventoju sveikata ir gyvenimo amžius vienas žemiausiu Europoje. Kas teisybė priimkime, kur melas atmeskime.

Visai kitas reikalas, kai lenkai dar vis bando žeminti mūsų kultūrą. Lietuvos kai mietis buvo spaudžiamas, niekinamas, pratinamas lankstytis lenkui dvarininkui, lenkuojančiam klebonui, rusų carui, žandarui, vėliau ir lietuviškam apskrities viršininkui, policininkui, komisarui, centro komiteto ir kolchozo pirmininkui ir t.t. Lenkomanai tikino, kad ir

Dievas nesuprantas lietuviškai kalbam poteri! Viską jie darė, tačiau per penkis šimtmecius nepajėgė mūsų nutautinti. Atsigavome, išsimokslinome ir susipratome.

Dabar nauja bangą puolimą ateina: sako, mes nacionalistai - per daug gerbiaime savo lietuviškumą, savo tautą, savo kultūrą...

Kodėl gi lietuvis negali savimi didžiuotis? Juk mes davėme rusams ir Dostojevskius, Nariškinus, Romanovus, Tolstoju ir galybes Gediminaicių. Vokiečiams davėme Gerulius, Gottsēdus, Herderius, Jordanus, LKanta, N.Kopernika, A.F.Kotzebe, Roberthinus, Schaudinius, Sudermannus, Šenkendorffus, Wernerius ir kt. Lenkai ir gudai didžiuojasi lietuviškos kilmės Čečotomis, Giedroyčiais, Gielgudais, Golėbiovskiais, Goreckiais, karaliumi Jogaile ir šimtais Jogailaičių, Karapavičiais, Kojelavičiais, Kondratiavičiais, Korsakais, T.Kosciuška, J.I.Kraševskiu,

Malinovskiais, A.Mickevičiu, T.Narbutu, Niemcevičais, Lenkijos prezidentais Gabrieliumi Narutavičiumi ir Juozu Pilsudskiu, Oginskais, Pačiabutais, Petkevičais, Poniatovskiais, Radzvila, Sapiegomis, Sanguškomis, Sienkevičais, Skirmuntais, Stryjkovskiais, Tiškevičais, Tyzenhauzais, Vroblevskiais...

Daug, oī daug mes atidavėme savo kaimynams ir jų gerovės bei garbės pakėlimui, už tai jie mus plūsta. Lenkai pavydi, kad lietuvių kalba yra kilusi iš sanskrito: yra viena iš seniausiuų gyvujų kalbų. Mūsų kalba se nesnė už lenkų. Čia tai faktas, kurio niekas nenuginčys ir kuriuo galime didžiuotis ne vien tik prieš lenkus.

Baikime lankstesi prieš kitust Žinokime savają vertę. Žinokime, kad esame didžios tautos palikuonys ir kad ne mes kaimynams, bet kaimynai mums yra skolingi.

*Vytūtas ŠLŪPAS
JAV
Iš "Draugo" (94 12 30)*

Ačiū, kad prisiminėte mano tėvą

1994m. "Tremtinio" Nr.27 pasirodė Krizostomo Šimkau straipsnis "Tautininkų sąjungos pirmininkas". Esu Simo Janavičiaus sūnus Stasys, prašau paskelbti ši mano atvirą laišką p.K.Šimkui

Dėkoju jums, gerb. p. Šimkau, už įdomų straipsnį apie mano tėvą dr. Simą Janavičių. Norečiau papildyti ir patikslinti informaciją.

Simas Janavičius atvyko į Šiaurės Pečioros lagerį 1941m. birželio 28d., o Jūs atvykote kiek vėliau. Pečioro je S.Janavičius kalėjo iki 1944 sausio 1d.: tą dieną buvo ištremtas į Uzbekiją, Namangano sritį, kur dirbo gydytoju. 1946m. sugrįžo į Lietuvą nusilpęs ir ligotas. Turėjo registruotis Kauno saugume. Paaiskėjus, kad leidimą sugrįžti į Lietuvą davė tuo metinis Vidaus reikalų komisaras Bertašiūnas Kiprui Petrauskui prašant, įtūžęs saugumietis pradėjo rėkti, kad už tai ir Bertašiūnui, ir Petrauskui teks atsakyti (tikrieji Lietuvos valdytojai buvo NKVD). Tuomet jis buvo priimtas savo būlių dr. Juozo Nemeikšos ir jo sesers bute, kur vėl draugų padedamas gavo darbą dirbo Kauno miesto mokyklų gydytoju. Iki pat mirties (1956m.) jis globojo Nemeikšos, gydytoja Janė ir Izabelę Janavičiūtės iš Marijampolės.

Simas Janavičius, tapęs tautininkų sąjungos generaliniu sekretoriumi (ne pirmininku), bendravo ne tik su prezidentu A.Smetona ir ministru pirmininku J.Tūbeliu, bet ir su buvusių ministru pirmininku kunigu Vladu Mironu (mirusiu Vladimiro kalėjime), geru šeimos bičiuliui.

Kiprui Petrauskui pagerbtį Simas Janavičius suorganizavo jubiliejinių komitetą, surinkusį iš Lietuvos visuomenės lėšų, už kurias Kiprui Petrauskui 1936m. buvo nupirktas Raičių dvaras netoli Telšių.

Stasys JANA VIČIUS

...Lietuvos žmonės varsta. Bet dėl to daugiausia patys kalti. Juk nepriklausomybė turėjo atnešti ne tik laisvę, bet ir gerovę. Atrodo, kad komunistinė idėja buvo įleidusi gilias šaknis į daugelio mūsų žmonių širdis ir galvas. Didžiulis nesąžiningumas užvaldė žmones.

Bet rankų nuleisti ne reikia. Pirmas uždavinys - kad komunistai prarastų valdžią Lietuvoje. Už metų rinkimai į Seimą. Jau dabar visos partijos turi susiburti į vieningą darbą. Vien kritikos dabartinei valdžiai nepakanka. Partijos turi ištobulinti aiškią programą ir kelti tik vieną gerą kandidatą prieš LDDP kandidatus, kad nebūtų kovos tarp savų. Reikia sudaryti stiprią ir bendrą antikomunistinę rinkimų brigadą, kuri veiktu visoje Lietuvoje. Ji būtų labai remiama užsienio lietuvių. Lietuva daugiausia paramos gali gauti iš Skandinavijos kraštų ir Vokietijos. Amerika mūsų vilčių nepatvirtino...

Jonas VASYS

JAV

Kalendorių atvertus 50 metų atgal

1944m. rugpjūtyje Kazlų Rūdos miškai dar nežinojo, kad jie taps Lietuvos gynėjų prieglobščiu, pasipriešinimo kovos lauku, namais ir kapais.

Rugsėjo pirmosiomis dienomis buvo paskelbta mobilizacija į sovietų kariuomenę. Vyrai iš Kauno ir aplinkinių vietovių - Garliavos, Mauručių, Pažerė, Veiverių, Skriaudžių, Zapyškio - atsakė tarnauti okupantams ir pasitraukė į Kazlų Rūdos miškus, kuriuose buvo P.Plechavičiaus Vietinės rinktinės vyru, pabėgusi nuo vokiečių.

1944m. pabaigoje į Kazlų Rūdos miškus buvo išmestas Vokiečių parengtas pirmasis desantas. Tai buvo lietuvių, kilię iš Kurbartų (grupės vadasis radistas Vincentas Kovas): Kostas Puodžiūnas, Jonas Čižeka, žvalgybininkas Stepas Radžius ir dar vienas, matyt, agentas (dingo be žinios). Jiems buvo nurodyta apsistoti Krušinskų kaime pas Kastą Krušinską. Vyrai turėjo baltus kariūnus bilietus, su kuriais neėmė į kariuomenę, visokių blankų, antspaudą su keičiamomis raidėmis, rašomąją mašinėlę, radijo siuštuvą. Šie daiktai buvo paslepęti po kluonu įrengtoje slėptuvėje. Krušinsko namuose dar slėpėsi Stasys Jakštė-Katinas.

Kadangi vėl rudenį šiame Suvalkijos kampe buvo palyginti ramu, vyrai, turėdami dokumentus, jautėsi saugiai, nesislapstė. Atvykėliams vietoj dingusio trečiojo desantininko, reikėjo vietinio padėjėjo. Jie pakvietė mane, Piju Krušinską. Padarė dokumentus, kad esu gimus 1929m. (buvo patogiau, kad aš būčiau ne pilnametis).

Lapkričio pabaigoje - gruodžio mėnesį vyru susirinko daug, reikėjo ruoštis žiemai. Atėjo laikas burtis, nes pavieniui slapstyti jau nebebuvo galima.

Vieni pirmųjų organizatoriai buvo Alfonsas Arlauskas, Stasys Jakštės ir Jurgis Brazaitis. Lietuvos karininkas Aleksas ir kt. Kasto Krušinsko namuose vykdavo pasitarimai, kuriuose dalyvavo atvykę iš Vokietijos vyrai. Jonas Čižeka ir Stepas Radžius rašomąja mašinėle rašydavo posėdžio protokolus, spausdino laikraštėlius "I laisvę" ir "Karys".

1944m. gruodžio 15d. įvyko pasitarimas, kuriame buvo sprendžiamas, kaip sujungti būrius į vieningą junginį ir įsteigti centrinę vadovybę. Buvo sudarytas štabas, o vadinamosiose Rievutėse ir Žiemkelio kalyvose įrengtos stovyklos.

1945m. sausyje pasirodė Vetrovo "Smerš" dalinai. Sausio 11d. II Girininkuose buvo išžudyta Naudžių Šeima (4 asmenys). Sausio 8d. eigulio Paliukaičio sodyboje susirinkę vyrai nutarė pradeti kovą su okupantu. A.Arlauskas, daveč priesaiką, pasivadino Geležinių Vilkų ir ėmėsi jungti pavieniais būrius. Rievutėse, ties Krušinskais, įsikūrė štabo būstine, iš kurios buvo vadovaujama stovykloms, esančioms Rievutėse ir Žiemkelio.

Vasarį 26d. Vetrovo "Smerš" žvintant apsupo Žiemkelio stovyklą. Vyrai dar miegojo. Susirėmimė žuvo 13 vyrių, 3 buvo sunkiai sužeisti, vėliau mirė. Mūšyje žuvo ir vadasis A.Arlauskas-Geležinis Vilkas. Žuvusiuosius palaidojo Rievutėse, o nuo žaizdų mirė partizanai - Kostas Skatikas nuo Vilkaviškio, Kazys Lapinskas nuo Veiverių ir vienas vokietis-Žiemkelio stovyklos vietoje. Didelių nuostolių patyrė ir rusai.

Laidojant Rievutėse partizanus, kartu buvo užkastas stiklinis indas su dokumentais. Įskausas palaikus, indas nebuvovo.

Stovyklavietės išdavystė paaikėjo gerokai vėliau. Vyrus išdavė V.R. ir J.S. (pavardės redakcijai žinomas).

1945m. kovo 20-23d. Krušinskuose buvo apsupta Kasto Krušinsko sodyba - kažkas išdavė čia besislapstantius desantu išmetus vyrus ir radijo stotį. Tada suėmė Vincą Kovą ir Kastą Krušinską, sumušė šeimos narius. Pažeruose štabe Kastas Krušinskas per tardymus buvo nukankintas, palaikai iki šiol nerasti, o Vincą Kovą 1945m. vasarą nuteise.

Po šių įvykių kuriam laikui nutrūko partizaninio judėjimo ir veiklos organizavimas. Tik vėliau kūn. Yliaus pastangomis buvo įkurta "Tauro" apygarda.

1995m. sausio 8d. Pažeruose buvo aukojamos šv.Mišios už žuvusiuosius Palukaičio buvusioje sodyboje, kurioje A.Arlauskas davė priesaiką, pašventintas kryžius. Kryžiaus pastatymo iniciatorius - Gediminas Palukaitis.

Pijus KRUSHINSKAS

JAV

Kaunas

1995m. sausis

TREMINTINYS

Nr. 34 (145)

6

Mažai kas rašė apie Viekišius. Kiek daugiau broliai Biržiškos: „Klišių apylinkėje paminėtini... pakamantiskiai bajorai Rimgailos. Stanislovas Rimgaila paliko keilią dukteris ir du sūnus, katerų vienas, mano motinos krikšto sūnus, mirė dar vaikas. Stanislovas Peiliškių bajoras pasimirė 1933 04. Pas jį Didžiojo karo metu buvo išsaugota daug mano tėvų daiktų”...

M.Biržiška

Peiliškių dvare 1831m. ir 1863m. glaudėsi ir paramą gavo žemaičių sukilėliai, spaudos draudimo metais-knygnešiai ir kiti lietuvininkai. Neaplenkė Peiliškių dvaro ir 1905-1907 metų negandos. Bajorai Rimgailos kallejo Sibiro lageriuose, patyré tremtį. Ne visiems lemta buvo sugrįžti. Apie tai pasakoja S.Rimgailos vaikaičiai.

Joana Rimgailaitė-Poškienė, pensininkė

„1941m. tremties išvengėme, nes pavyko pasislėpti. 1945m. vasario 16-osios vėlų vakarą į namus įsiveržė ginkluoti enkavedistai, suėmė tėvelį. Prie uždegotos žvakės mama jėdo tėveliui įkapes, maisto ir šiltesnių drabužių. Atsisveikinęs jis norėjo dar kažką pasakyti mamai, bet įsibrovėliai šautuvu ištūnėjį pro duris. Netrukus mama gavo slaptą laiškelį, kad Boneventuras Rimgaila nužudytas 1945 03 27 Karelijos lageryje prie Ladogos ežero. 1949 03 26 ankstyrytā vėl atvyko ginkluoti enkavedistai ir pasakė, kad mus ištremia amžiam, ir išsivarė. Pasiimti mažai ką leido. Man buvo 10 metų. Vežė dvi savaites. Kelionėje trejetą kartą davė visam vagonui kibirą karšto vandenės ir kažkokio jovalo. Krasnojarsko krašto Bogotolo geležinkelio stotyje įsakė greitai visiems su daiktais išlipti. Netrukus atvyko „pirkliai“. Mes jiems patikome: buvome jauni, tvirti, mama tik 46-eri metai. Visą mūsų šeimą paėmė Čandako kolūkio pirmininkas. Mus kelis atskyrė, nuo geležinkelio stoties apie 120km, rogėmis per balas ir duobes vežė visą parą. Kolūkio klubas jau buvo prigrūstas tremtinių. Po savaitės gavome seną atskirą namuką, pilną blaikių ir kitokių parazitų. Vergišką darbą dirbo visa mūsų šeima. Man taip pat teko dirbti be poilsio dienų su suaugusiais. Tik po Stalino mirties leido ir tremtinių vaikams mokytis; man pavyko baigtis 9 klases. Lietuviškai kalbėtis buvo draudžiama. 1958m. grįžau į Lietuvą. Tėviš-

kėje artimųjų ir pažystamų neradau. Apsistoju Klaipėdoje pas tetą Zofiją Momgaudienę, priregistruavo mamos jaunystės draugę. Vargais negalais gava darbą „Gulbės“ fabrike. Kadrau skyriaus viršininkė tyliai pasakė: „Jeigu esi „iš tenai“, tai būsi sąžininga ir gera darbininkė.“ Netrukus baigiau vakarinę vidurinę mokyklą. Stoti į institutą nesiryžau, nes žinojau, kad tremtiniai nepriumami. 1974m. baigiau Klaipėdos politechnikumą, įsigijau statybininkės specialybę. Dirbau miesto inžinerinių tinklų statyboje inžinieri. Ištekėjau-vyras Jūreivis. Užaugau du sūnus: Vaidas dirba staliumi, Darius nuo mažens invalidas. Man atsiliepė tremtyje praleisti 9-eri metai. 1992m. sunkiai susirgau. Gydytojai pripažino invalidumą...

Aldona Rimgailaitė-Simkienė, pensininkė, buvusi ilgametė Klaipėdos ligoninės sanitare

„Tėveliai pavyzdingai tvarkė ūki. Daugiauvaikių šeimai buvo nelengva. Sovietinė okupacinė valdžia mums prilipdė „buožių išnaudotojų“ etiketę. Savo tėvelį Boneventūrą Rimgailą mažai bepamenu. Po arešto grįžti jam nebuvvo lemta. Mama gavo kaimyno slaptą laiškelį iš Karelijos lagerio. Perskaičius jį reikėjo sunaikinti. Laiške buvo parašyta:

„Boneventūras Rimgaila su kitais kaliniuose statė Bielomoro kanalą. Siautė badas ir šaltis. Boneventūras susirgo. Sergantį išvarę į darbą kirsti miško. B.Rimgaila nebeturėjo jėgų dirbti,

pėdos plytų fabrike, 15 metų iki pensijos. Klaipėdos miesto ligozinėje sanitare. Užauginome tris vaikus: duktė Birutė pedagogė, Asta-prekybininkė, sūnus Vidmantas. Afganistano karo dalyvis...“

Elena Rimgailaitė-Malūkienė, pensininkė, buvusi Klaipėdos ligoninės sandėlininkė

„Man einant septintuosius, 1942m., mirė jauniausioji sesutė, 1945m. enkavedistai suėmė mano tėvuką, ir nužudė Karelijos lageriuose. 1949m. mus vius ištremė. Su menka manta nuvežė į Lūšės geležinkelio stotį. Vagone radome dar 6 šeimas. Kelionė truko apie dvi savaites. Vagone praleidome ir šv. Velykas. Krasnojarsko krašto Bogotolo stotyje visus susodino ant

Žemaičių bajoras dvarininkas Antanas Rimgaila-Vytauto Rimšailas senelis. Mirė per Pirmą pasaulinį karą

luko. Grįžti į Tėvynę neturėjome lėšų. Kolūkio pirmininkas parodė mums didžiulę pievą ir pasakė: „Nuvažiuoti į stotį (120km) mašiną gausite tik tada, kai nušenaukite pievą, išdžiovinsite šieną, suvešite į daržinę“. O kad mes 9-erius metus dirbome veltui, jis net neužsiminė. Kibome į darbą, kitos išeities nebuvvo. Vargome su vyru daugiau kaip du mėnesius.

Grįžus į Tėvynę, džiaugsmo nebuvvo. Tėviškėje mūsų nepasigedavo, tėvų namuose nebuvavo vietos. Sedos rajono milicija tremtinius registruoti atsisakė. Išvykome į Skuodo rajoną pas vyro seserį Jadvygą Poškienę. Laikinai priglaudė, bet Dilbikių kolūkio pirmininkas suteikti pastogę ir priimti į darbą atsisakė. Netekė vilties vėl išvykome į tėviškę. Nuėjau pas kolūkio pirmininką Markevičių. Jis priėmė manę ir mano vyra į darbą tėvų ūkyje į kurtoje fermoje. Leido apsigyventi viename tėvų namo kambarje. Buvo išpėti, kad čia gyvensime, kol dirbsime fermoje. Mažeikių raj. milicija priregistruavo. Gyvenimas palengvėjo, bet džiaugėmės neilgai. 1959m. gimus sūnui Petriui, metus negalėjau dirbti. Tuo metu pasikeitė kolūkio pirmininkas, kuris įsakė mums su kūdikiu išsikraustyti. Vėl likome be pastogės, tapome klajokliais. 1960m. ieškoti darbo, pastogės atvykome į Klaipėdą. Butą teko nuomoti. Dirbau įvairių darbų. Klaipėdoje gimė dukrelės: Janina ir Vilma, o 1979m. mirė vyras. Likau našlė su trejetu vaikų. Dabar sūnus Petras Malūkas gyvena Vilniuje, dirba Roiterio agentūroje fotoreporteriu, duktė Janina-medikė, Vilma-pedagogė. Auga du vakičiai.

Toks ašaromis aplaistytas mūsų likimas.

Pasakojimus užrašė
Vytautas RIMŠAILA
Klaipėda

Bajoro Stanislovo Rimgailos ainių likimas

Antanas Rimgaila

„Po tėvuko arešto valdžia iš mūsų atėmė žemę ir turtą. Mokiausi Mažeikių gimnazijos 7-oje klasėje. Viskas nutrūko, kai 1949 03 26 mūsų šeimą enkavedistai ištremė. Patyriaudau vargo, skriaudų, dirbdamas vergišką darbą. Niekas nesidomėjo mūsų gyvenimu, mes buvome beteisiai. 1953m. baigiau mechanikų-kombainininkų kursus, dirbau kombainininku. Gyvenimas truputį palengvėjo. 1956m. susipažinau su tremtine Jadvyga Kenteryte-sukūrėme šeimą. 1958m. panaikino tremtį, bet į Lietuvą grįžome slaptai. Tėviškė radau išdraskytą, o atimtą turta susigrąžinti negalėjo būti net minčių. Tėvynėje nebuvome mums vienos. Žlugo viltys visai šeimai susirinkti kartu. Pagaliau priregistruavo gretimame Akmenės rajone. Vargais negalais įsardibau Statybinių medžiagų kombinate ir dirbu iki šiol. Vis primindavo, kad esu „liaudies priešo“ sūnus ir tremtinys. Patiekiau ne vieną racionalizaciją pasiūlymą, patobulinimą, vadovai gaudavo premijas, apdovanojimus, bet mane kukliai aplenkavo. Tremties metai nepraėjo man be pėdšakų. 1974m. susirgau. Gydytojų komisija pripažino invalidumą, bet dar dirbu kombinate įrankininku. Su žmona Jadvyga užauginome Justui Paleckiu. Gavome leidių prisiregistravoti. Dirbau Klai-

palpo. Enkavedistų kareiviai, daužydami galvą šautuvo bužėmis, jų pribraigė. Kaliniams įsakė išraustoje sniego duobėje už-

Bajoro Rimgailų herbas

kasti. Tai įvyko 1945 03 27 prie Ladogos ežero.“

Jo ieškodami ne kartą rašėme į įvairias NKVD ir KGB įstaigas, Maskvą, bet atsakymas buvo tik vienas: apie Boneventūrą Rimgailą žinių nėra.

Prie tremtį mokiausi Mažeikių raj. Židikų progimnazijos 6 klasėje. Tremties je man mokytis neleido, o ir nebuvvo kada vien vergiškas darbas. Atvežė į Tiuchtoli rajono Čandoko („Novyj Byt“) kolūkij. Niekas mūsų negynė ir neužtarė. Dirbome alkani labai sunkiai, be poilsio dieňų. 1957m. susipažinau su tremtiniu Alfonsu Šimkumi, sukūrėme šeimą. 1958m. panaikino tremtį, tačiau grįžti į Lietuvą neleido. Grįžome nelegaliai. Nebuvome niekuo nusikalė, tačiau reikėjo rašyti malonės prašymą tuometiniam LTSR vadovui Justui Paleckiu. Gavome leidių prisiregistravoti. Dirbau Klai-

1995m. sausis

IREMIIINYS

Nr. 4 (145)

*Draudžiai Žaliaitytė
Akmeninės jų širdys
Akmeninė mūšų
kantrybė
Šalti kaltės pirstai
Liečia velionio vokas
Liūdesys
akmeninėj tėvynėj
Eltversim.*

• • •

*Žiuri į duoną
alkanas brolis,
jaunystę katorgai atidavęs.
Menkas, tamso kambarelis.
Ten jis kartais
pasikalba su žvaigždėm,
kartais gieda,
prisiminės tėvus.
Svetimas tarp brolių
tamsoj tėvynėj.*

• • •

*Lėtai slenka dienos.
Pavasariai, vasaros...
Rudenys, žiemos...
Prisiminimai
slepies po žydičia obelim
nuo žalos.
Virpa žalia upę.
Dainuoja jauna motina.
Žvaigždžių ir lelių
žviesa.
Paskui - sunkvežimiai.
Badas. Kapai...
Skauda širdis.
-je žinojo, ką daro...
Lekia tamso vėjas
per Lietuvą.*

Replika

Ar reikalingi Seimui juokdariai?

Prezidentas su grauduliu porina, kad daugelį metų kentėjome okupaciją. Išties, mes lietuviai su siaubu prisimename šį košmarą. Bet kam jau kam, o Brazauskui geriau patylėti. Jis kopė savo karjeros laiptais ir gavo CK pirmojo sekretoriaus postą. Tokią Maskvos malonę užsitarnavusieji buvo nuolankūs Kremliaus bosų įsakymų vykdytojai.

Papūtus naujiems vėjams, Brazauskas atsiskyrė nuo Maskvos komunistų. Ar tai nuopelnas? Juk atgailos nepadarė, savo pirmatą nusikalstymą nepasmerkė... Gal šiuo atsiskyrimu Brazauskas norėjo išvesti naują komunistų veislę (kaip Mičiurinas vėdė naujas augalų veisles)? Dar toliau- dar gražiau. Albertinas Seime pasiūlė rezistentu Nr.1 laikytį Sniečkų, o toliau- Brazauską.

Visi gerai prisimena lietuviškąjį mūsų duobkasių "troiką"- Sniečkus, Paleckis, Gedvilas. Tad kodėl tokie juodi "juokeliai" krečiamai mūsų Seime? Matyt, kaip ir anksčiau, kiekvienas karalystė turėjo karaliaus juokdarį, taip ir dabar...

Viktoras FLĘDERIS

Pro memoria

Ona Banioniene

Sausio 12d. Kavarsko kapinėse šalia penkių partizanų amžinam poilsui atgulė nepaprasto likimo moteris- Ona Banioniene.

Ona Sargautaitė (g.1905m.) iš Naujodės kaimo, ištakėjusi už Jono Banionio, tikro lietuvio patrioto; šaulio, veiklaus ūkininko, atsikėlė į Balelius (Ukmergės raj.). Šeimoje augo penkios dukros ir trys sūnūs. Nelaimės prasidėjo 1944m. Kai rugpjūtyje J.Banionis išėjo partizanauti į J.Krištaponio būrį, žmona ne tik narsiai prisiėmė gausios šeimos vargų naštą, bet ir tapo ryšininkė, visų partizanų motina, visus savo vaikus nedvedojodama įtraukė į partizanų pagalbininkų veiklą.

1945m. sausio 15d. J.Krištaponio būrys iš pasalų buvo ižpultas. Susirėmimė žuvo Jonaš Banionis-Kurmis ir kiti partizanai. Žmona slapta parsivežė vyro palaikus ir palaidojo Balelių kaimo kapinaitėse. Netektis nepalaužė narsios moters- ji ir toliau rėmė partizanus.

1951m. balandžio mén. sūnus Aloyzas buvo pašauktas į sovietinę armiją. Nutarta inscenizuoti išleistuvės. Dalyavo Girėno būrio partizanai ir pats vadovas. Apraudotas, palaimintas, giminių palydėtas, Aloyzas išvažiavo į "komisariatą". Aplankės tévo kapą, sėdo į vežimą ir, patikimų žmonių lydimas, išvažiavo. Važiuojant pro Garbino mišką, Aloyzas netikėtai šoko į vežimo, pamošavo kepure ir leidosi į mišką. Saugumas, nesulaukęs naujoko, émė ieškoti- tardyti artimiusius, sekti namus. Motina, namųkiai, kaimynai tvirtino išlydėję jį į armiją ir daugiau nieko apie jį nežina.

Aloyzas tapo partizanu Balandžiu. Se-

serys ryšininkės irgi gavo slapyvardžius: Smilga, Ramunė, Žibutė ir kt. Gyvenimas tapo nuolatinė rizika. Motina mokė vaikus išminties, bet negyné nuo kovos, net ir jauniausią sūnų. Apsilankydavo namuose Aloyzas ir kiti partizanai. Kartą motina pamatė per langą, kad pro namus bėga Balandis, ant piršto sukdamas kepure, ir šypsosi motinai, o jų paknopostomis, automatus atstatę, vejas stribai. Taip ir nusivijo. Motina ir sesuo Valerija su vaikais pasislépė rugiuose. Nepavę Balandžio, persiutę stribai sugrižo, émė daužytis po namus, ieškoti ir "švarinti". Gyventi namuose nebebuvo galima. Teko slapstyti.

Aloyzo būrio vyrai slėpėsi bunkeryje Barnėnų miške prie Taujėnų. Artėjo 1952m. šv.Velykos. Aloyzas su dvimi draugais atliko velykinę išpažintį pas kur Semašką.

Sugrižę išleido draugus.Aloyzas stojo į sargybą, draugai ilsegosi bunkeryje. Deja, bunkeris buvo išduotas. Susirėmimė žuvo visi trys.

Onos Banionienei šeimą išmetė į Balelių kolūkio, dukturą Vandą, dirbusią buhalterijoje, atleido. Bet šeima ir toliau padėjo partizanams, ypač Aloyzo draugams, išlikusiems po bunkerio susprogdinimo.

Kartą seseris Albiną ir Adele, nešūsias jiems maisto, netoli šieno kaugės su-

gavo skrebai. Kol jas tardė, gąsdino, partizanai, kurie ten slėpėsi, tuokart pabėgo. Tačiau netrukus ir jie žuvo netoli Ukmergės Buzų kaimo. Jų kūnai buvo išniekinti, suguldyti Ukmergėje. Skrebai ieškojo žmogaus, galinčio juos atpažinti. Atvažiavo į Banionių namus, išsivežė į Ukmergė trylikametę Valeriją. Privėdė prie lavonų, reikalavo pasakyti pavardes. Bet mergaitė nesakė, nors visus pažino. Tada užmetė ją ant išniekintų lavonų ir vėl tardė, kol ji patvirtino skrebams jau žinomą vieną pavardę. Tada paleido alkaną, kruviną, be pinigų.

Ilgiau tame krašte nebebuvo galima išlikti. Šeima išsibarstė po visą Lietuvą. Motina su dukra Vanda ir jauniausiu sūnumi Petru apsistojė Kėdainių raj. Vainikų tarybiniame ūkyje, vėliau nusipirkė namelį Raguvėje ir ten gyveno. Tačiau motinos širdis negalejo nurinti. Ji žinojo, kad žuvęs sūnus Aloyzas ir jo draugai buvo nuvežti į Kavarską, numesti buvusios klebonijos "skrebarnės" daržinėje, paskui "susodinti" pasienyje patyčioms, vėliau užkasti pakrūmėje galė lauko.

1984 metais pardavė namelį Raguvėje ir atsikraustė į Kavarską. Kad tik arčiau sūnaus. Vėlinių vakarą eidavo į daubas galulaukėje, degindavo žvakelę ir melsdavosi, kalbėdavo su sūnumi ir visais ten užkastais partizanais.

1989m. liepos 9d. buvo atkasti sūnaus Aloyzo ir jo kovos draugų kaulai.

Kai į vieną karštą sugulė į Balelių kapinaičių iškasti tévo Jono Banionio-Kurmio kaulai, sūnaus ir jo draugų palaiakai, kai su maldomis jie buvo palaidoti Kavarsko kapinėse, motinos širdis nurimo.

Tebus jai, partizanų motinai, ramu ir lengva ilsetis greta jų ir džiaugtis amžinbés šviesa. O likusius vaikus tegu guodžia žinojimas, kad turėjo ištikimą šeimai, Dievui ir Tėvynei Motinai.

LPKTS Anykščių skyrius

Partizano žūtis

Ankstyvą vasaros rytą Juknonių kaimo link ėjo partizanai Vlado Adomonis-Lokys, Kazys Ališauskas-Spartakas, Alfonsas Pusvaškis ir būrio vadovas Alfonsas Morkūnas-Plienės. Juos pradėjo vytis Šešuo'ių įgulos kareiviai, vadovaujami Bagdonu. Partizanai bėgo į Girėno miško link. A.Morkūnas ir A.Pusvaškis, kulkosvaidininkai, bėgdami atsišaudė. K.Ališauskas ir V.Adomonis atsidūrė Griežionių kaimė, kur juos pastebėjo Žemaitkiemio įgula. Partizanai traukėsi Kurenų kaimo link. Begančiam V.Adomonui peršovė koją. K.Ališauskas bandė neštis savo sužeistą draugą, tačiau buvo per sunku- teko jį palikti. K.Ališauskas, numetęs batus, pasiekė Lyduokių dvarą, kur pasislépė. O V.Adomonis, paliktas už K.Didriko klojimo, nusišovė. Vienas stribas numovė mirusiojo batus ir į juos įdėjo granatą. Batus įnešė į K.Didriko trobą ir perspėjo vaikus, kad nelieštu. Kaimynas nuvežė V.Adomonio lavoną į Vidiškius. Ten jo palaikai buvo išniekinti.

Albina NA VICKIENĖ

Inžinierius statybininkas pataria

Namas iš molio, plükto su šiaudais, nendrėmis, spalais, pjuvenomis, viržiais, šakomis ir t.t. šiltas, patvarus ir pigiau kainuojantis. Molio yra beveik kiekvienoje Lietuvos vietoje, tad galime išsiruošti kelis kartus pigesnį būstą. Be to, tokia statybą galima suprojektuoti ir vykdyti keliais etapais. Pirmiau pastatyti gyvenimo minimumą patenkinančias patalpas, o po to, jei bus reikalas ir lėšų, pristatyti likusias.

Statyba iš molio nėra sudėtinga, todėl prie jos darbų galima pasivesti į talkas giminaičius ar kaimynus. Prie tokios statybos darbo ras ir vaikai, ir moterys ar seneliai.

Man atrodo, kad atgaunantiems nuosavą žemę ar šiaip išigijusius žemės sklypą, toks namo statybos būdas būtų naudingas. Pasvarstykimė- gal galima sudaryti kokią entuziasčių grupę, kurie propaguotų tokią statybą ir padėtų spręsti įvairius iškylančius klausimus. Aš mielai prisišedčiau ir pagelbēčiau projektavimo ir statybos reikalais. Manau, nuo to galėtų bent kiek palengvėti kai kurių besikuriančių žmonių gyvenimas. Rašykite man adresu: Jonui Juravičiui, Prezidento 19a-4, Jonava.

Vasarį 16d. Esperantininkų namuose Kaune (L.Zamenhofo g.5) pradės 1 mėnesio esperanto kalbos kursai. Mokslos nemokamus. Informacija ir registracija tel. 208503.

Valdybos pirmmininkas P.Jagorovas

Lietuvos šaulių sąjungos VII Šiaulių rinktinės priėdžkarlo Kaulių ir šaulių prašome atsiliepti. Laikejome prašome nurodyti savo adresą ir telefono. Atsilieptite adresu: Aušros al.68, 5400 Šiauliai, arba tel. 8-21-439602.

